

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Jaroslava Hubáčka a Mgr. Davida Hipšera v právní věci žalobkyně: **Ing. V. J. V.**, zastoupena Mgr. Jakubem Hajdučíkem, advokátem se sídlem Sluneční nám. 14, Praha 5, proti žalovanému: **Odvolacímu finančnímu ředitelství**, se sídlem Masarykova 427/31, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2014, č. j. 45 Af 38/2012 – 27,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2014, č. j. 45 Af 38/2012 - 27 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 7. 2014, č. j. 45 Af 38/2012 – 27 zamítl žaloby podané žalobkyní (dále jen „stěžovatelka“) proti rozhodnutím Finančního ředitelství v Praze (dále jen „finanční ředitelství“) ze dne 26. 11. 2012, č. j. 7075/12-1500-200379 a ze dne 17. 12. 2012, č. j. 7727/12-1500-200379, kterými finanční ředitelství zamítlo odvolání stěžovatelky a potvrdilo rozhodnutí Finančního úřadu v Benešově (dále jen „správce daně“) ze dne 1. 10. 2012, č. j. 163523/12/021912201502 a ze dne 19. 10. 2012, č. j. 168874/12/021912201502 o nevyhovění požadavku dlužníka na vrácení přeplatku na dani z přidané hodnoty. V odůvodnění rozsudku krajský soud uvedl, že na hmotněprávním postavení daňového subjektu (dlužníka) se rozhodnutím o úpadku nic nemění potud, že i nadále zůstává daňovým dlužníkem. Správce daně tedy vyměřuje daň jemu, a nikoliv insolvenčnímu správci. U daňového subjektu však dochází k omezení jeho dispozičních oprávnění ve smyslu ust. § 40 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“), což se nutně promítne i v rovině procesní v daňovém řízení, do něhož vstupuje jako tzv. třetí osoba podle ust. § 22 zákona č. 280/2009, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), insolvenční správce, jemuž jsou podle ust. § 20 odst. 3 daňového řádu přiznávána stejná práva a povinnosti jako daňovému subjektu. To platí jak pro výkon hmotných subjektivních práv a povinností, tak i procesních. Insolvenční správce má proto v daňovém řízení stejná práva jako měl dlužník. Správce daně s insolvenčním správcem jedná v daňovém řízení týkajícím se daňové povinnosti dlužníka a jemu také doručuje rozhodnutí. Důsledkem přechodu oprávnění vykonávat práva a plnit povinnosti v daňovém řízení je rovněž to, že odvolání proti platebnímu výměru je oprávněn podat insolvenční správce a nikoliv dlužník, který tak činí na účet

dlužníka. Tato skutečnost se v rozhodnutí o odvolání projeví tím, že za odvolatele bude označen dlužník, přičemž insolvenční správce bude označen jako osoba, jejímž prostřednictvím dlužník jedná. Námitka, že vadné označení odvolatele v rozhodnutí finančního ředitelství způsobuje nicotnost, případně nezákonnost napadeného rozhodnutí tudíž není důvodná. Krajský soud dále uvedl, že spor mezi účastníky je veden zejména o to, jaké účinky pro vznik vratitelného přeplatku má usnesení soudu vydané podle ust. § 305 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 7. 2013. Krajský soud vycházel z toho, že pokud jde o pohledávky, které se uspokojují kdykoli v průběhu konkursního řízení, tj. pohledávky za majetkovou podstatou a jim na roveň postavené, tyto jsou uspokojovány postupně tak, jak jsou splatné. Jejich uhrazením přitom zanikají. Mezi způsoby zániku pohledávky patří i započtení, které pro účely daňového řízení mimo jiné upravuje ust. § 242 odst. 3 daňového řádu. Jestliže správce daně v souladu s podmínkami stanovenými citovaným ustanovením použil přeplatek na dani z přidané hodnoty za období květen a červen 2011 vzniklý po vydání rozhodnutí o úpadku na úhradu splatných pohledávek za majetkovou podstatou (tuto skutečnost není v žalobě zpochybňována), postupoval správně. Ze správního spisu přitom plyne, že k započtení přeplatku ve výši 221.201 Kč a 280.373 Kč na evidovaný nedoplatek došlo zčásti k datu 2. 4. 2012 a zčásti k 4. 5. 2012, přičemž k tomuto pozdějšímu datu již správce daně na osobním daňovém účtu dlužníka neevidoval žádný vratitelný přeplatek. Na této skutečnosti později vydané usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 9. 2012, č. j. KSUL 44 INS 4653/2010-B-135, již nemohlo cokoli změnit, neboť v důsledku vydání tohoto usnesení nemůže vratitelný přeplatek, který v té době již neexistoval, tzv. ožít.

Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodů uvedených v ust. § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., ve které namítala, že krajský soud vydal napadený rozsudek, aniž by nařídil jednání, i když o to požádala v čl. IV žaloby. Došlo tak k porušení ust. § 51 s. ř. s. a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Z tohoto důvodu je napadený rozsudek nezákonný. Stěžovatelka dále vyjádřila nesouhlas s tím, jak krajský soud posoudil účinky usnesení vydaného ve smyslu ust. § 305 odst. 2 insolvenčního zákona pro vznik vratitelného přeplatku na daních. Podle krajského soudu takové usnesení dopadá pouze na pohledávky za majetkovou podstatou, které nebyly ke dni jeho vydání uhrazeny. Jeho jazykový výklad není podle stěžovatelky v souladu se smyslem ust. § 305 insolvenčního zákona, ani se zásadami insolvenčního řízení definovanými v ust. § 5 citovaného zákona. Ve svém důsledku vytváří systém nespravedlivého uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou, pohledávek jim postavených na roveň a zajištěných pohledávek v rozsahu stanoveném v ust. §167 a § 298 insolvenčního zákona (dále jen „zapodstatové pohledávky“), když správce daně je oprávněn si započíst na úhradu těchto pohledávek část majetkové podstaty bez souhlasu insolvenčního správce i soudu. Insolvenční zákon stanoví v ust. § 305 odst. 2 pořadí úhrady tak, aby byl konkurz vůbec proveditelný. V daném případě do tohoto pořadí zasáhl správce daně tak, že si v průběhu konkurzu započítal postupem podle ust. § 242 odst. 3 daňového řádu nadměrné odpočty na úhradu svých zapodstatových pohledávek. Tím došlo k ochuzení majetkové podstaty natolik, že stěžovatelka není schopna dodržet pořadí úhrady nároků podle ust. § 305 odst. 2 insolvenčního zákona, jak plyne z usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 9. 2012, č.j. KSUL 44 INS 4653/2010-B-135. Výklad zastávaný krajským soudem znamená, že zapodstatové pohledávky správce daně jsou „super prioritní“ a stát je tak prvním z privilegovaných věřitelů. Taková úvaha je však, s ohledem na judikaturu týkající se vztahu úpadkového a daňového práva, nesprávná. Aplikací právního názoru krajského soudu by došlo k situaci, že zásady stanovící, že žádný z účastníků nesmí být nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a rovnosti možností věřitelů, by se na uspokojení pohledávek definovaných v ust. § 305 odst. 1 insolvenčního zákona nepoužily. Závěrem stěžovatelka vyslovila nesouhlas s tím, že krajský soud zohlednil ve svém rozhodování, že usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 21. 9. 2012, č. j. KSUL 44 INS 4653/2010-B-135 bylo zrušeno

usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 3. 2013, sp. zn.: KSUL 44 INS 4653/2010, 3 VSPH 1523/2012-B-162. Krajský soud byl povinen podle ust. § 75 odst. 1 s. ř. s. při přezkoumání dvou správních rozhodnutí vycházet ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (ke dni 26. 11. 2012, resp. 17. 12. 2012). Ke zrušení citovaného usnesení došlo až po právní moci napadených správních rozhodnutí, a proto k této skutečnosti nebyl krajský soud oprávněn přihlížet. Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnila stěžovatelka v podané kasační stížnosti, a přitom sám neshledal vady uvedené v odstavci 4, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval důvodností námitky nesprávného procesního postupu krajského soudu, který rozhodl o věci samé bez jednání. Podle obsahu soudního spisu stěžovatelka v podaných žalobách (ze dne 18. 12. 2012 a 22. 2. 2013) výslovně uvedla, že žádá, aby bylo ve věci nařízeno jednání. Následně byla stěžovatelka přípisem krajského soudu ze dne 12. 3. 2013, č. j. 45 Af 38/2012 - 18 vyzvána podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s., aby sdělila, zda souhlasí s tím, aby bylo ve věci rozhodnuto bez nařízení jednání. Současně byla poučena, že nevyjádří-li do dvou týdnů od doručení tohoto přípisu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci, bude mít soud za to, že s tímto postupem souhlasí. Tato výzva, která byla doručena zástupci stěžovatelky dne 22. 3. 2013, zůstala bez jakékoliv odezvy. Krajský soud pak o věci rozhodl bez jednání a v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že „o žalobě rozhodl bez nařízení jednání, neboť oba účastníci řízení s takovým postupem soudu vyslovili souhlas ve smyslu ust. § 51 odst. 1 s. ř. s.“.

Podle ust. § 49 odst. 1 s. ř. s. k projednání věci samé nařídí předseda senátu jednání a předvolá k němu účastníky tak, aby měli čas k přípravě přiměřený povaze věci, alespoň však 10 dnů; kratší čas k přípravě lze stanovit v řízeních, v nichž je soud povinen rozhodnout ve lhůtách počítaných na dny. O jednání vyrozumí osoby zúčastněné na řízení.

Podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s. soud může rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že pravidlem je veřejné projednání žaloby za přítomnosti účastníků řízení, aby byla zachována zásada ústnosti a veřejnosti soudního jednání (viz čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky). Jedna z výjimek z tohoto pravidla je upravena v ust. § 51 odst. 1 s. ř. s., které stanoví podmínky, za jejichž splnění může soud o žalobě rozhodnout bez jednání.

Vyzývá-li soud účastníka řízení, aby se vyjádřil ve smyslu ust. § 51 odst. 1 s. ř. s., musí mít vždy na zřeteli, zda se k možnosti jednání v této věci již vyjádřil. Domněnku souhlasu s rozhodováním bez nařízení jednání je třeba s ohledem na ústavní zásadu ústnosti a veřejnosti jednání vykládat restriktivně. Proto výslovné vyjádření požadavku, aby ve věci bylo nařízeno jednání, nemůže být anulováno tím, že následná výzva podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s. zůstane bez jakékoliv odezvy. Pokud tedy stěžovatelka v žalobách uvedla, že „žádá o nařízení jednání“ a následně nereagovala na výzvu krajského soudu podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s., pak nelze dovodit její konkludentní souhlas s tím, aby bylo ve věci rozhodnuto bez jednání. Za takové procesní situace je možno rozhodnout o věci bez jednání pouze tehdy, pokud stěžovatelka výslovně

vyjádří souhlas s projednáním věci bez jednání, a tím tak anuluje svůj předchozí požadavek, nebo pokud nastane situace předvídaná v ust. § 76 odst. 1 s. ř. s.

Protože však stěžovatelka výslovně nevyjádřila svůj souhlas, aby bylo o věci rozhodnuto bez nařízení jednání, byl krajský soud povinen jednání nařídit. Pokud tak neučinil, zatížil řízení vadou, která mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozsudku, čímž je naplněn stížní důvod podle ust. § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

Z výše uvedeného důvodu je kasační stížnost důvodná, a proto Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu podle ust. § 110 odst. 1 věta první s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Ve věci rozhodl v souladu s ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje o kasační stížnosti zpravidla bez jednání, když neshledal důvody pro jeho nařízení.

V dalším řízení je krajský soud vázán právním názorem, který je vysloven v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. března 2015

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu